

„Jól játszani mindig munkával jár, ez egy örök tanulási folyamat” – interjú Charles Dutoit-val

Tavaly december 4-én ismét Charles Dutoit vezényelte a MÁV Szimfonikus Zenekart. A Zeneakadémiaán megszólaló műsorban a sztárkarmester két francia „alapl művet” is dirigált, Raveltől A lúdanyó meséit, és Saint-Saëns Orgona-szimfóniáját.

! Év elején már dolgozott együtt a MÁV Szimfonikusokkal. A februári koncert egyik műsorszámára Bartók A kékszakállú herceg vára című operája volt. Akkor magyar művet dirigált egy magyar zenekar élén, most pedig francia zeneműveket hallunk egy francia hagyományokat jól ismerő karmesterrel. Jelent ez bármilyen különbséget a felkészülés során?

– Hatvan évvel ezelőtt még jelentős különbségek voltak, Franciaországban a francia, német területen a német zene aránya toronymagasan vezetett, a francia zenekarok alig játszottak Csajkovszkijt, Rahmanyinovot, Sosztakovicsot vagy Mahlert, mert nem igazán értették a zenéjüket. Manapság ez a hozzáállás már a múlté, és bárhol a világon ugyanazt a megközelítőleg teljes képet kapjuk a zeneirodalomból. A repertoár is nagyon megváltozott, a XVIII-XIX. századi német zene mindenhol túlsúlyba került, legyen szó akár Németországról, akár Franciaországról, akár Magyarországról, akár Oroszországról. De visszatérve a kérdésre: nem érzek különbséget. Ugyanakkor az csak egy dolog, hogy eljuttassuk a művet, jól játszani mindig munkával jár, legyen szó bármilyen felkészült zenekarról, ez egy örök tanulási folyamat.

! Mozart visszatérő vendég a MÁV zenekarral közös koncertjein. Februárban a C-dúr zongoraversenyt hallottuk, most pedig a d-moll következik. Ez véletlen, vagy tudatos választás?

– Nagyon szeretem Mozart zongoraversenyeit! Nem én választottam, hanem a szólista, Farkas Gábor zongoraművész, de örültem, hogy így alakult. Ebben a műsorban Mozart nagyon is a helyén van! Tökéletesen illeszkedik Ravelhez és Saint-Saëns-hoz is. Saint-Saëns nagyra tartotta Mozartot, és ez a hatás a művein is érződik, zenéjének eleganciája, érthetősége, világos szerkezete a XVIII. századi zenei hagyományból ered. Úgyhogy ez a mű egyszerre főhajtás Saint-Saëns és Mozart előtt, és tulajdonképpen Ravel előtt is, aki szintén nagyra tartotta Mozart zongoraversenyeit.

FOTÓ: SEIRER MÁTÉ

! A d-moll zongoraverseny már a hangneme miatt is érdekes, hiszen a d-moll Mozartnál a zongoraversennyel nagyjából egy időben komponált Don Giovanniban is meghatározó, mint a démoni alaptónus, később a Requiemben halljuk újra ezt a hangnemet. A zongoraverseny esetében is drámai hatás és sötét tónus kapcsolódik a d-mollhoz.

– Mozartnak – ahogy számos más szerzőnek is – megvoltak a maga kedvelt hangnemei. Amikor bizonyos hangnemeket használ, bizonyos motívumok, ritmusok is megjelennek. Az Esz-dúr szintén egy nagyon fontos hangnem a mozarti életműben, említhetjük például a 39. Esz-dúr szimfóniát, az Esz-dúr versenyművet két zongorára, vagy a Sinfonia concertantét. Mind nagyon hasonló karakterű indítást kap, szinte még a ritmus is ugyanaz: félhangot, majd egy nyújtott ritmust találunk az elején. Ám amikor d-mollban ír, más a karakter és más a ritmus, akár a Don Giovanniban, akár a zongoraversenyben a D hang zakatolását halljuk.

! Vajon egy zeneszerző mi alapján választ magának hangnemet?

– Jó kérdés. Mozartnál például kifejezetten ritka az F-dúr, Beethovennél kapásból többet is tudunk sorolni,

csak a szimfóniák közül a 6. és a 8. is ebben a hangnemben van, de mondhatnánk a Tavaszi szonátát és még hosszan sorolhatnánk a további műveket, Mozartnál egy F-dúr zongoraversenyt találunk. Mozartól tudjuk, hogy mire a kottapapírra vetette a hangokat, már minden készen volt fejben. Beethovennél nem, ő más munkamódszerrel alkotott.

■ *Ravel műve, a Lúdanyó meséi egész más karakterű darab, amelyben a zenei folyamatok illusztrálják a cselekményt. Könnyű ezeket a különböző effektusokat kihozni a darab során a zenekarból, magától adódik a kottafolyamatból, vagy meg kell küzdeni érte?*

– A Lúdanyó meséi nagyon egyszerű zene, annyira világos a szerkezete, érthető, szinte kézzelfogható, mégis nagyon nehéz jól játszani. Minden zenekarnak meg kell érte dolgoznia, mert egészen speciális hangminőségre, hangszínekre van szükség, ehhez pedig fontos, hogy legyen a zenészekben is egyfajta koncepció, és a megvalósításához komoly technikai tudás kell. El kell magyarázni a zenekarnak, hogy mit és hogyan érjenek el.

■ *A nehézsége ellenére eredetileg Ravel két kisgyerekek írta négykezes zongoradarabként, s csak később készített belőle balettet, majd zenekari szívet.*

– Gyerekeknek szól a mese is, mégis nehéz. A Szépség és a Szörnyeteg párbeszédét például gyakran végig kell beszélünk a zenekarral, hogyan fejezi ki a zene hangról-hangra a Szörnyeteg átváltozását, ahogy herceggé válik, ha meg akarjuk jeleníteni ezt a fantáziavilágot. Kifejezőerőben Ravel egészen kivételes. A feladat, eljátszani a művet egyszerűen, mégis ezzel a háttértudással.

■ *Korunk egyik nagy problémája a klasszikus zene népszerűségének csökkenése, a közönség egyre idősebb, pedig a legtöbb zenekar, hangversenyszervező igyekszik minden alkalmat megragadni, hogy a fiatalokat is megszólítsa. Ön hogy látja ezt a folyamatot?*

– Manapság a fiatalok mindent készen kapnak a kezükbe. Nem kell semmiféle erőfeszítést tenniük ezekért, ha pedig nem kell, az a kultúra elpusztulásához vezet. A kultúrához ugyanis erőfeszítésre van szükség. Nem lehet művelt az ember anélkül, hogy ne haladna folyamatosan előre, egyre magasabb szintre jutva. Korunkban az emberek inkább informáltak, mint műveltek. Egy-egy zenemű megtanulásába vagy megértésébe energiát kellene ölni, az pedig nehéz. Mennyivel egyszerűbb helyette meghallgatni egy olyan zenét, amihez elegendő az ember alaptudása, és jókedvre deríti. Ez a mai kor problémája. A kiutat viszont én sem látom. A zenekarok jövője is kérdéses, mert ahhoz, hogy fenntartsunk egy elsőrangú zenekart, rengeteg pénz szükséges, és magam is aggódok, hogyan tud ez a kultúra tovább élni. Régebben a döntéshozók elkötelezettek voltak a kultúra iránt, ma ezt nem annyira érzem. Pedig óriási a tét: a mélyből

táplálkozó, gyökerekkel rendelkező, vagy a felszínen csúszkáló emberek leszünk? Utóbbiak rendkívül gyorsan haladnak, mint a korcsolyázók a jégen, ez párhuzamban is van a mai kor felgyorsult tempójával.

■ *Ugyanez a felgyorsult tempó mennyire érhető tetten a fiatal zenészeknél, karmestereknél?*

– Amikor akadémista voltam, több hónapig tanulunk egy-egy komolyabb művet. Manapság a fiatal karmesterek néhány nap alatt megtanulják. Bámulatosan gyorsan haladnak, de megint csak oda jutunk, hogy az a kérdés, gyökeret eresztünk-e, vagy inkább gyorsan siklunk a jégen? A mai társadalom egyik nagy problémája, hogy az embereknek nem jut elegendő idejük arra, hogy megtalálják a gyökereiket. Emiatt marad a korcsolyázás. Nekünk még az információkért be kellett mennünk a könyvtárba, és végiglapoznunk a kottákat, könyveket. Ma mindez csak néhány kattintás az interneten. Ugyanakkor azt sem akarom mondani, hogy régen minden jobb volt. Ha ma lennék fiatal, én is így csinálnám, hiszen senki sem vonhatja ki magát a megváltozott társadalom hatásai alól.

■ *Visszatérve a műsorhoz, Saint-Saëns Orgona-szimfóniáján Liszt hatását is érezni, neki is dedikálta a darabot, most pedig a Liszt Ferenc által alapított Zeneakadémia frissen felújított orgonáján hallhatjuk a művet.*

– A Zeneakadémia gyönyörű hangversenyterem, csodálatos akusztikával, de nem hatalmas méretekkel. Sokkal alkalmasabb kamaraművekhez, kisebb zenekart igénylő darabokhoz, és ezért is örülök a koncertműsor-nak, mert ezek a művek éppen ilyenek. Nagyon szeretem a Zeneakadémiát, tavaly jártam a Régi Zeneakadémián Liszt egykori lakásán is, és láttam azt a zongorát, ami egykor Beethovené volt, és halála után került Liszt-hez. Lenyűgözött.

■ *Tervezi, hogy a közeljövőben ismét vezényel Budapesten?*

– Szívesen jövök Magyarországra. Egy kicsit most lassítani szeretnék, ezért igyekszem csak olyasmit elvállalni, ami örömmel tölt el.

Kiss Eszter Veronika

A sikeres koncert után, a MÁV Szimfonikus Zenekar felkérte Charles Dutoit-t, hogy az évad legkiemelkedőbb koncertjén, 2020. április 30-án, a MŰPA Bartók Béla Nemzeti Hangversenytermében vezényelje a zenekart. A hangverseny a 75 éves zenekar jubileumi eseménye lesz, melyen a maestro mellett Daniel Boico is a karmesteri emelvényre áll majd.